

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3,
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.
Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4,
Negyed oldal . . . 2,
Ennél kisebb . . . 1,
Bélyeg külön 30 kr.

Az új felügyelő dr. Zsilinszki Endre székfoglaló beszéde.

Mélyen tisztelt Egyházmegyei Közgyűlés!

Két érzés hatása alatt állok, midőn e helyet elfoglalom. Az egyik forró hálám, mely az egyházmegye iránt lelkemben támad azért a meg nem érdemelt kitüntetésért, hogy az egyházmegye engem e diszes állásra emelt; a másik mély aggodalmam a felett, hogy mikép leszek képes felügyelői állásomnak megfelelni.

Hisz eddig mindig az egyház legjelesebbjeit, legkiválóbbjait volt szokás megtisztelni azzal, hogy egyházmegyénk ügyeinek élére állították s ime most attól eltérőleg engem, a gyengék egyik leggyengébbjét, ért a kitüntetés, a kinek ahhoz semmi érdemem nincs, sem előkelő családdal, sem nagy vagyonnal, sem magas társadalmi állással, de még csak egyéni kiválósággal sem dicsekedhetem. Annál jobban érzem tehát ez állás súlyát, de annál jobban érzem a kötelességet is, az előlegezett bizalmat megköszönni. Hogy képeségek nélkül is vállalkozom arra, hogy az arad-békési egyházmegye kormányrúdjához álljak, annak egyik oka az, hogy épen az irányomban nyilvánult bizalom kötelez a munkára, kötelez arra, hogy minden erőmből egyházam szolgálatára álljak; de másik oka az is, hogy a gondviselés elnöktársam személyében olyan férfiú oldala mellé helyezett, a kinek fényes tehetségei, határtalan munkaképessége, gazdag tapasztalata és kifogyhatlan hitbuzgalma kipótolja az én minden gyarlóságaimat, togyatkozásaimat s megkönnyítik nekem a kormányzás nehéz munkáját.

Mert, mélyen tisztelt egyházmegyei közgyűlés, a mit én hozok az elnöki székbe, az nem több, mint csupán forró szeretetemet egyházam iránt s őszinte jóakaratom.

Pedig talán soha sem volt egyházunknak nagyobb szüksége erős kezekre, soha inkább böles és tapintatos vezérekre, mint a mostani válságos viszonyok között; a mikor a társadalomban mindenütt erős harcok dúlnak, az eszmék forrongása mindenfelé hullámzásban tartja a kedélyeket; a midőn a politikai helyzet egyházunkra ismét súlyos megpróbáltatást hozott s a midőn egyházunk a szervezkedés nehéz munkájában nemcsak súlyos anyagi gondokkal, ezernyi belső bajokkal küzd, hanem még számtalan külső és belső ellenséggel is szembe kell szállnia.

A liberális egyházpolitikai törvények egészen új helyzetet teremtettek egyházunk számára. Azon védelmi eszközök, a melyek az elnyomatás és erőszak korszakában szükségesek voltak, az alkotmányosság, a politikai szabadság fejlődésével mindinkább feleslegessé válva, most egyszer elvették. A vallás szabad gyakorlata a kétes elemeket felszabadította, hogy egyházuktól elszakadhassanak s a secták egész serege igyekszik az új helyzetet a maga részére kihasználni. A mellett a többi közterhekkal az egyház terhei is szaporodtak, a zsinati törvények nem egy intézkedése újabb megterheléssel sújtja a hiveket. Mindennek tényleg kedvezőtlen hatása van egyházunkra s nem ritkán nehéz aggodalmak merülnek fel egyházunk jövőjét illetőleg.

Tudom, sokan vannak, a kik főleg a hatalmas róm. kath. egyház agresszív fellépésétől s a felekezetenküliség veszedelmeitől félve, a bajok okait az egyházpolitikai törvényekre vezetik vissza, s az 1868. LIII. t.-cz. eltörlését végzetesnek tartják. Nem vitatkozom, de úgy a bajok forrására, mint azok orvoslására nézve nekem más nézetem van. Amint az ép ember-

nek nem kell a mankó, úgy a szabad egyháznak a szabad államban nincsen szüksége mesterkéltn támogatásra, védelemre. Ha egyházunk megszokja azt, hogy védelmét csak önmagában, tanai igazságában keresse; ha lelkészeink a nevezett törvények kedvezőtlen hatását odaadó, önfeláldozó tevékenységgel, lelkesedéssel igyekeznek ellensúlyozni; ha iskoláink teljesítik feladatukat s nem csak az ismeretek terjesztésére szoritkoznak, hanem ezeltudatos neveléssel a protestáns öntudat terjesztői is lesznek; ha végre a protestáns társadalom öntudatosan igyekszik magát érvényesíteni: akkor nem félek, hogy a most tapasztalható szorongatás sokáig tart.

Azért nem az egyházpolitikai törvények revízióját, hanem ellenkezőleg azok erősítését kell egyházunk szempontjából kívánnunk és sürgetnünk. Nem az a baj, hogy e törvények meghozattak, hanem az, hogy csak ezek! és hogy azoknak természetes összes consequentiái és garantiái: az igazi vallásszabadság, a vallásos jogegyenlőség és viszonyosság, az egyforma teherviselés nem mondatott még ki, illetve nem érvényesített. Szűnjék meg csak az egyházak közötti óriási különbség, hogy az egyik még most is kiváltságokat, előjogokat, közjogi állást, roppant vagyont és befolyást stb. élvez, míg a másik teljesen magára, önerejére hagyatva, még egyes vitális jogokból is ki van zárva; lépjen csak életbe az 1848. XX. t. cz. a maga teljességében: akkor majd megválílik, hogy valjon a protestáns egyháznak árt-e a szabadság, vagy használ? De ezeket a garantiákat ne szűnjünk meg kívánni, sürgetni, sőt követelni. Mert nem méltányos és nem igazságos, hogy mi a törvényeknek csak a súlyát érezzük, de előnyeiket nem! Azt nem kívánhatja tőlünk senki, hogy a mikor egyházunk keletkezése óta folytonosan véreztünk a vallási és politikai szabadságért, most a csak félig kivívott egyenlőség súlya alatt a teljes egyenlőség előnyei nélkül összeroskadjunk.

Addig is azonban, a míg következetes, kitartó küzdelmünknek ez irányban is meg lesz a kellő eredménye, igen sok és nehéz feladat vár reánk. A protestáns társadalomnak nem szabad a küzdelemben elfáradnia; az ev. egyház belső szervezkedésében, erősödésében nem szabad szünetnek beállania; s a protestáns is-

koláknak nem szabad nemes munkájukban el-lankadni. Apáinktól reánk szállott tiszta, szent tanai egyházunknak, továbbá autonomikus egyház-szervezetünk biztosítják számunkra a győzedelmet.

Nem lehet szándékom egyházmegyénk mélyen tisztelt papságát, mely teljesen feladata magaslatán áll, figyelmeztetnem arra, mi a teendő, hogy az egyházas gondolkozást, a protestáns szellemet, az ev. öntudatot fejlesszük, mert hisz ők azt jobban tudják, mint én; de egyre mégis szabad lesz talán rámutatnom, a mi szorosán összefügg az egyházra való közvetlen befolyásukkal: ez a cura pastoralis. Erre van a legnagyobb és legsürgősebb szükség, ha az egyház és a hívek között állandó kapcsolatot akarunk teremteni. Ugyanez áll a tanárookra és tanítókra. A mint ezek csak fél munkát t. i. a tanítás szintén nem kevésbé fontos munkáját végzik, ha a szülőkkel való érintkezést nem keresik: úgy a lelkészek sikere nem lehet teljes, ha csak a szószék varázshatalmától várják az egyház erősödését és gyarapodását.

Állásom nekem is köteleességemmé teszi az egyházak látogatását az esperes úr társaságában. Hű kísérelje kívánok lenni elnöktársamnak s míg az ő éles látása az egyház hitéletét, vallásos gyakorlatait és szokásait fogja vizsgálni, én nem mulasztom el az egyháznak a társadalomra való hatását és befolyását figyelemmel kísérni.

Egyházalkotmányunk kimondja, hogy minden egyházi hatalom az egyházközségekből ered. Így az egyházi életet magát is a maga teljességében az egyházközségben kívánom keresni. Nemcsak tiszteletben akarom tartani az egyházközségek minden jogát, önkormányzatát, hanem örködni fogok a felett, hogy azt mindenki tiszteletben tartsa. Az egyház terheit viselő hívek megérdemlik, hogy a törvények és egyházi szokások keretén belül magukat szabadon kormányozzák, de az autonomia igazi nemes értelmében, a demagogiai és az önös érdek kizárásával. Az egyházközségek jogainak és önkormányzatának védelmében csak egy vezérelvem lesz: a pártatlan igazságosság.

Kiváló gondom tárgyát fogják képezni az iskolák. Ezeket és a jótékony intézeteket egyházalkotmányunk az egyház testéhez tartozóknak s az egyház önfentartása eszközeinek mondja. Én: az egyház védbástyáinak tartom. Adjuk fel az iskolát, feladtuk a küzdelmet egyházunkért! Min-

den egyes iskolánk megszűnte egy-egy rést út egyházunkon s minden újonnan létesített iskola új védőfal egyházunk fellegvárán. Azért a felekezeti iskolák államosítását vagy községesítését általában nem helyeslem s azért csak kivételesen, oly esetekben tartom megengedhetőnek, a mikor az egyház végkép nem képes anyagi romlás nélkül iskolát fentartani; s azt is csak úgy, ha a felekezeti érdekek megvannak óva!

Ennek oka pedig nem az, mintha akár nekünk okunk volna az államtól, akár az államnak mitőlünk félni. A protestáns egyház mindig jó viszonyban volt az állammal s a magyar hazának, a magyar kultúrának oly szolgálatokat tett, a minőket más egyházak nem igen. A puritán erkölcs, a szabad kutatás szelleme s a határozott nemzeti irány, mely iskoláinkat mindenha jellemezte, csak hasznára lehet az államnak is. És ez az egészséges verseny, mely így az állam és egyházunk iskolái közt támad, általában emeli a magyar tanügy színvonalát.

Fájdalom, még eddig nem mondhatjuk, hogy egyházmegyénk tanügye minden irányban kellően kifejtett, eléggé intenzív lenne. Nem is említve azt, hogy semmiféle főiskolával, hogy jó tőkény intézetekkel még eddig nem dicsekedhetünk, bár tekintve azt, hogy egyházmegyénk kebelében van az ország legnagyobb, legerősebb ev. egyháza, épenséggel nem volnánk túl követelőők, ha azt is kívánnók, — igen sok egyéb hiányra lehet rámutatni. A létért való küzdelem nem engedett bennünket a belső építés munkájához fogni még eddig, de a jövő talán még helyre pótolhatja a mulasztást.

Jogunk van ezt remélni. Mert például középiskoláink újabban elég örvendetes képét mutatják a fellendülésnek, sőt egyik ily iskolánk kifejlesztése érdekében oly nemes felbuzdulást, oly nagymérvű áldozatkészséget tapasztalunk az egyes hívek részéről, a minőt talán csak a régen múlt, a reformatio legszebb korszaka látott. Kétségtelen bizonyosságául annak, hogy a hol lélek, lelkesedés lakozik, ott áldás kíséri a hívek tevékenységét. Adja Isten, hogy ezen intézeteink a tudományok ápolása mellett a régi protestáns szellem terjesztői is legyenek!

Hasonlóan örvendetes képét mutatják a fejlődésnek elemi iskoláink is. A versenyt bátran kiállják bármely felekezet, vagy az állam iskoláival. Az a benső viszony, mely nálunk az

egyház és iskola között fenáll, az a közvetlen felügyelet, a mit úgy a világi, mint az egyházi elem az iskolák felett szeretettel gyakorol, oly biztos alapot ad iskolaügyünk fejlődésének, hogy azt az állam nagyobb anyagi ereje, nehézségszerű külső felügyeleti rendszere s rideg rangfokozatosága nem képes felülmulni.

De ez örvendetes jelenséggel szemben annál elhanyagoltabb a tanítóképzés, a nőnevelés és a kisdédováás. Tanítóképzőnk nincs az egyházmegyében, sőt az az egy is, a mely a régi egységes egyházmegyének is mindig csak mostoha gyermeke volt, ma már a halállal vívódik. Pedig nem tagadhatjuk, hogy a lelkes tanító adja meg az iskola szellemét s így elodázhatatlan érdekünk, hogy tanítóink felekezeti képzéséről gondoskodjunk, mert különben az elemi iskola s így maga a köznép is, mindjobban és jobban el fog távozni az egyháztól. Ha a tanító megszűnik egyházi gondolkodni, — pedig ez bekövetkezhetik okvetlenül, ha tanítóinkat más fogja képezni, nem mi — megszűnik az elemi iskola protestáns jellege és protestáns szelleme is. Azért nem fogom elmulasztani, hogy ezen irányban az érdeklődést ébreszgessem s nem fogok megszűnni módokat keresni, hogy a felekezeti tanítóképzést szerencsésebb fejlődés felé terelhessek.

Itt kívánom hangsúlyozni, hogy nemes csak a férfi, hanem a női tanítók képzésére is gondolok ezzel. Mert vétek volna a női szorgalmat, kitartást és főleg a női szelid lelkületet a tanügy terén kihasználatlanul hagyni, kivált ha meggondoljuk, hogy egy jól szervezett női tanítóképzővel nem csak sok művelt, szegény család leányainak a boldogulás útját egyengetjük, hanem sok nemes lelkű nemes hivatásnak adhatunk.

Ez is egy lépéssel előbbre vinné nőnevelésünket, addig is, a míg a szakszerű nőnevelésre, főleg pedig a vallásos nőnevelésre fordíthatjuk figyelmünket.

Más felekezetek e téren már rég túlszárnyaltak bennünket! Felfogták annak horderejét, ha a nőt vallásos légkörben nevelik. Hiszen ismert dolog, hogy a milyen a nő, olyan a család. S vallásos családok alkotják az erős egyházat. Ha a nő egyházas, kegyes, istenfélő, olyanok lesznek gyermekei is, sőt a férjre is tagadhatatlanul befolyást gyakorol vallásosságával. Ne csodálkozzunk azon, hogy újabban a vegyes házasságok útján sok hívünket veszítjük el. Nem az egyházpolitikai

liberalis törvények, sem nem a reserválisok okai ennek, legalább kizárólag nem: nagyrészt az a körülmény, hogy a kath. egyház nagyobb gondot fordít a vallásos nevelésre, különösen a nőknél, mint mi, s hogy a nők rendszerint szilárdabban ragaszkodnak a vallásukhoz, mint a férfiak. Azért fordítsunk mi is nagyobb gondot a vallásos nevelésre s keressük a módokat, hogy megmenthessük felekezetünknek azokat, a kiket a lélekalázat tőlünk elszakítani akar.

Kiváló súlyt kell még helyezni azon néposztály vallásos nevelésére, mely az egyház s általában a kultúra hatásától legtávolabb esik, ellenben a kóbor apostolok tanainak, a különböző secták és politikai, társadalmi téveszméinek leginkább van kiszolgáltatva. Értem a pusztai lakosságot. A tanjai és pusztai iskolákat igyekezzünk az egyház sphaerájába hozni.

Hasonlóképen nagy gondot kell fordítanunk az idegen felekezetű, továbbá a felekezetnélküli iskolába járó gyermekeink vallásoktatására.

E téren még igen sok a tennivaló. Mert bizony nagyon sok ember tántorodik el egyháztól csak azért, mert gyermekkorában nem volt, a ki vallásoktatásáról gondoskodott volna.

Jól tudom, hogy mindehhez pénz és pedig igen sok pénz kell. S egyházunk épen a földi javakban a legszegényebb. Híveink túl vannak terhelve mindennemű, s köztük egyházi terhekkel is. Alig képesek egyházaink a legszükségesebbeket fedezni. Papjaik, tanítók fizetései jórészt még most is rendezetlenek, úgy, hogy itt-ott a legszegényebb igényeket sem elégíthetik ki. Még a zsinati törvények egyenes rendelkezései is sok irányban betöltetlenek csak azért, mert az anyagi erőnk csekély.

És mégis, igen tisztelt egyházmegyei közgyűlés, azt hiszem, hogy van mód anyagi erőnk gyarapítására is.

Első helyen kell említenem egyházközségi háztartásaink rendezését. A mai tanácskozás során fog előkerülni az a javaslat, mely hivatta lesz megszüntetni a rendszertelen, néhol zűrzavaros állapotot, a mely egyházunk pénzügyeiben sok helyütt az egyház egyenes kárára uralkodott. Kellő szigor és ellenőrzés a kiadások és bevételek körül, sok helyt javítani fogja a helyzetet.

Hathatós eszköz, biztos kulcs a kegyes lel-

kek adakozó kedvének megnyitására, a lelkészek és tanítók szívelyes, szerető bánásmódja, irányító-buzdító szava. Azért nem tudom eléggé ajánlani, hogy jobbmódú, de sőt a kevésbé tehetős niveiket is igyekezzenek a jótékony, az adakozás szép erényének gyakorlására rávezetni egyházi vallásos és iskolai céljainkra. Ne engedjék lohadni a protestáns lelkesedés szent tüzét, mely jótételekben nyer legszebb kifejezést.

Ily úton sok nemes intézményt lehet alapítani, erősíteni, fentartani. Igyekezzenek alapítványokat szerezni s az egyháznak különböző alapokat gyűjteni. Nem kevés ez irányban a legcsekélyebb adomány sem, mert hiszen a külföld példái is mutatják, hogy sokszor mily csekély kezdetből létesültek hatalmas intézmények.

És végtére, ha a magunk segédeszközei nem elegendők, semmi ok nem forog fenn, hogy az állam segítségét ne vegyük igénybe. Hiszen azokért a szolgálatokért, amiket egyházunk az államnak tesz, a legnagyobb adomány is kevés az állam részéről ahoz képest, hogy ha az egyházak közötti egyenlőséget kellene megteremtenie. Azt hiszem, hogy a meglevő törvények alapján is sok irányban segíthetnénk egyházainkon, iskoláinkon, ha az államsegélyhez folyamodnánk; de a hiányos törvényes intézkedések kiegészítését kérni sem szerénytelenség tőlünk! S e tekintetben a célzatos protestáns társadalom igen nagy eredményeket volna képes felmutatni!

Mélyen tisztelt egyházmegyei közgyűlés! Az itt elmondottak sem nem új eszmék, sem nem az én kizárólagos eszméim. Hogy azokat itt felvettem, tettem csupán azért, hogy rámutassak a teendő óriási halmazára, a melyek nemcsak az én tevékenységemre, hanem mindnyájunkra számot tartanak. Ha ezek egyike vagy másika életrehívásában részem lesz, ez csak az önök segítségével történhetik. Azért, midőn úgy a magam, mint valamennyiünk munkálkodására a Mindenhatónak kegyelmét és áldását kérem, el nem mulasztatom úgy a nt. esperes úr, mélyen tisztelt elnöktársam, valamint az egész egyházmegye kegyes támogatását és jóakarátát kikérni a számomra!

Fogadják még egyszer kitüntető bizalmukért forró köszönetemet s egyben azt az ígéretet, hogy a míg e helyet elfoglalom, mindig csak az ő egyház üdvé fogja irányítani tetteimet.

BELFÖLD.

Vallástanárok értekezlete Budapesten.

Hónapokkal ezelőtt mozgalom indult meg az ág. hitv. ev. középiskolai vallástanárok körében, hogy július hó elején Budapesten értekezletre jöjjenek össze s ott a valláserkölcsei oktatás és nevelés fő kérdéseit megbeszéljék. A meghívókat Adorján Ferencz nyiregyházi vallástanár küldte szét, illetőleg közölte az egyházi lapokban. Ennek következtében július 3-án, délelőtt 9 órakor a deák-téri gymnasium tanácskozó termében a következő lelkészek és vallástanárok jelentek meg: Schranz János (Budapest,) Horváth Sándor (Budapest,) Frenyó Lajos (Eperjes,) Henriczy Béla (Aszód,) Hetvényi Lajos (Sopron,) Thern László (Szepes-Igló,) Albrecht Géza (Ujvidék,) Dr. Daxer György (B.-Csaba,) Majba Vilmos (Budapest,) Greszler Gyula (Versecz,) Schneider Viktor (Budapest,) Bándy Endre (Léva,) Hronyecz József (Miskolcz,) Adorján Ferencz (Nyiregyháza,) Paulik János (Budapest,) Melis János (Szarvas,) Holch Ottó (Pozsony,) Bereczky Sándor (Budapest,) Broschko G. Adolf (Budapest) és Dr. Szabó Aladár evang. ref. theol. tanár (Budapest,) mint vendég.

Az értekezlet célja az volt, hogy egyes kérdésekben beható eszmecsere után véleményt nyilvánítson s ezt tárgyalás- és a hivatalos intézkedések megtétele végett az egyházkerületi közgyűlések elé terjessze. — Az egybegyűlt vallástanárok az elnöklésre Horváth Sándor budapesti lelkészt kérték fel, a ki azt szíves volt elfogadni, jegyzőül Hetvényi Lajos soproni főgymnasiumi vallástanárt választották meg. Az értekezlet megnyitása előtt Paulik János budapesti vallástanár mondott szívből jövő, buzgó imádságot, Istennek áldását kérve a megkezdendő munkára. — Ezután Horváth Sándor elnök mondott tartalmas megnyitó beszédet, melyben kiemelte az összeszejövetel nagy fontosságát s mélyre ható gondolatokban ecsetelte különösen a középiskolai vallásoktatás nagy jelenőségét és kegyeletos szavakban emlékezett meg Radó Kálmán egyházkerületi felügyelő haláláról, a kinek elhunytával egész egyetemes egyházunkat nagy csapás érte. Ezen megnyitó beszéd után az értekezlet benső részvétének adott kifejezést Radó Kálmán halála felett s azután Adorján Ferencznek az értekezlet előkészítése körül teljesített fáradozásaiért köszönetet szavazott.

Az értekezlet tárgyai a következők voltak:

1. A középiskolai vallástanítási terv.
2. A bibliai olvasókönyv.
3. A középiskolai ifjúság istentiszteletei és lelki gondozása. Az első tárgy előadója Bereczky Sándor budapesti, a másodiké: Hetvényi Lajos soproni és a harmadiké: Frenyó Lajos eperjesi főgymnasiumi vallástanár volt. — Mint-

hogy az értekezlet elhatározta, hogy az alapos, mélyre ható tanulmányok az „Evang. Egyház és Iskola”-ban egész terjedelmükben közöltessenek, itt csak az értekezlet megállapodásait közöljük. Hosszabb eszmecsere keletkezett az új tanterv javaslat körül; az egyes felszólalók különböző oldalról világították meg a kérdést s ezek után az értekezlet fő elvül kimondotta, hogy a valláserkölcsei oktatás és nevelés központja a szentírás legyen s ennek keresztültvittele érdekében a tárgyalott tananyaggal a szentírás megfelelő helyei minden fokon kapcsolatba hozandók s ennél a szentírási részletek kiválasztása a vallástanárra bízassék. Ezenkívül a tüzetes, rendszeresebb bibliaismertetésre is a felsőbb osztályokban az eddiginél nagyobb súlyt kell fektetni. Minthogy azonban a felsőbb osztályok egyháztörténeti, hit- és erkölcsi anyaga ugyis igen bő, tehát itt az anyag beosztásánál nehézség merült fel, a mit csak az eddigi tantervnek s az új javaslatnak gyökeres megváltoztatásával lehetne elkerülni. Eme gyökeres változtatásra vonatkozólag merült is fel egy javaslat, a mit az értekezlet részletesebb kidolgozásra s egyházi lapjaink útján való megbeszélésre méltónak talált.

Az alsóbb osztályok vallástani anyagának beosztására vonatkozólag az értekezlet véleménye a kimondott fő elv érvényesítése mellett meg egyezik az új javaslatával. E szerint az I. és II-ik osztály anyaga: Ó, illetőleg új-szövetségi történet, a III-ik osztályé: Egyháztörténet, a IV-ik osztályé: Hit- és erkölcsan a Káté alapján.

A felsőbb osztályok vallástani anyagának beosztására vonatkozólag különösen az egyháztörténeti és bibliai anyagnak kapcsolatba hozatala céljából a következő javaslat merült fel: Az V—VII-ik osztályban a bibliaismertetés történeti keretben, a VIII-ik osztályban a hit- és erkölcsan keretben történjék. E szerint az V-ik osztály anyaga volna: Izrael népének története s evvel kapcsolatban az ó-szövetség ismertetése, olyanformán, hogy mindegyik kor tárgyalásánál az ó-szövetség megfelelő, jellemző helyei olvastassanak. A VI-ik osztályé: A ker. egyház története a reformációig, a történettel kapcsolatban a szentírásból: Jézus élete a synoptikusok alapján s az apostolok cselekedeteiről irt könyv ismertetése. A VII-ik osztályé: A ker. egyház története a reformációtól napjainkig olyanformán, hogy a magyarhoni protestáns egyház története az egyetemes egyház történetébe beolvasszassék. A szentírásból a történettel kapcsolatban Pál apostól azon levelei ismertendők, melyekben különösen a hit által való megigazulás tana domborodik ki. A VIII-ik osztályé: Hit- és erkölcsan s evvel kapcsolatban a többi levelek ismertetése.

Eme, a felsőbb osztályok tantervére vonatkozó javaslat indítványozóját Hetvényi Lajost

megbizta az értekezlet azzal, hogy eme tervet a legapróbb részletekig dolgozza ki és egyházi lapunkban közölje.

A „Bibliai olvasó könyv“-re vonatkozólag az értekezlet abban állapodott meg, hogy didaktikai és paedagogiai elvek szerint szerkesztett „Bibliai olvasó könyv“-nek behozatalát az iskolákban szükségesnek tartja s ilyenek szerkesztésére Jausz Vilmos theol. tanárt, A d o r j á n Ferencz és Hetvényi Lajos gymnasiumi vallástanárokat kéri fel, mint a kik már a kérdéssel behatóbban foglalkoztak. A szerkesztő bizottság egy részletes tervezetet fog elkészíteni s azt az illetékes egyházi hatóság útján az egyetemes gyűléshez benyújtja s ennek alapján kéri a tervezett „Bibliai olvasó könyv“ engedélyezését.

Ezen megállapodásról az egyházmegyék és egyházkerületek értesítetnek s felkéretnek, hogy e kérdést a lelkészi értekezleteken és egyházi gyűléseken tárgyalják. — Ezen olvasókönyv kiadására a Luther-társaságot kéri föl.

Az ifjúsági istenítiszteletekre s az ifjúság lelkipásztori gondozására vonatkozólag az értekezlet a következő elvekben állapodott meg. Az ifjúsági istenítiszteletek tartása szükséges. Az istenítisztelet kerete egyezzek meg a gyülekezeti istenítiszteletével; de az egyházi beszéd az ifjúság fejlettségének megfelelő legyen, magának az ifjúságnak szóljon. Templomi katechisatiók tartását a középiskolai ifjúsággal az értekezlet nem helyesli, inkább a legközelebbi órában kérdezze ki őket a vallástanár az iskolában, vajjon mit tartottak meg az egyházi beszédből. Az ifjúság alsó és felső osztályai az istenítiszteleteknél mindig együtt legyenek. Idegen nyelvű istenítiszteletre az ifjúságot ne vigyük. Az úrvacsorát a gyülekezeti lelkész, esetleg a vallástanár szolgáltassa ki. A deprekációk megtartassanak. Egyházi énektanítás a felsőbb osztályokban is óhajtandó. A konfirmáció a gyülekezeti lelkész teendőihez tartozik. Valláserkölcsi lapok, iratok terjesztése szükséges. A gyámintézeti gyűjtés egy része a tanulók segélyezésére fordítottassék. A tanulók gyakori látogatása, tanács, intés útján történendő vezetés, szóval lelkipásztori gondozása szükséges.

Az indítványok során előkerült, hogy több nem evang. iskolában a fentartó testület nem részesíti a vallástanárt munkájának megfelelő s a tárgy méltóságához illendő fizetésben. Erre vonatkozólag az értekezlet ama óhajának adott kifejezést, hogy az egyházkerületek forduljanak az illető fentartó testületekhez, miszerint gondoskodjanak, hogy a hitoktatók illendő fizetésben részesüljenek s a növendékektől a vallásoktatásért díj ne szedessék.

Egy indítvány kapcsán az értekezlet óhajtandónak véli azt is, hogy a vallástanár a presbyterium tagja legyen.

Végül kimondja az értekezlet, hogy a vallástanári összejöveteleknek időnként összehívását, a tárgynak kiterjesztését az elemi és összes középiskolákra, tanítóképzőkre szükségesnek tartja s a legközelebbi összejövetel előkészítésével s összehívásával Bereczky Sándor, Majba Vilmos és Paulik János kartársakat bizza meg.

Miután az értekezlet elnök úrnak szíves fáradozásáért és a gyűlés tapintatos vezetéseért köszönetet szavazott s elnök úr lelkes szavakat intézett az értekezletre megjelentekhez, Bándy Endre lóvai lelkész imádkozott s ezzel véget ért a szép lefolyású s a vallásoktatás ügyére bizonyára áldásosan ható értekezlet.

Gróf Zichy Jenő úr, az ipolysági kerület országgyűlési képviselője az ipolyveczei evang. leányegyház leégett iskolájának fölépítéséhez 100 frtnyi kegyadományyal járult. Fogadja a nemeszívű gróf a jótéteményért e helyről is a segélyezettek hálás köszönetét.

A békési ev. egyházmegye jún. 28-án tartotta közgyűlését Szarvason. Előtte való nap lelkészi értekezleten tanácskoztak a lelkészek a lelkészfiak otthona ügyében fölmerült tervről s egyhangulag kimondták, hogy minden lelkészre kötelezően óhajtják életbe léptetni, de Veres József esperes indítványára nem ragaszkodnak me-reven sem az Otthon, sem az ösztöndíj formájához, hanem a lényegét tekintvén: segíteni akarnak úgy, amint lehet: egyik helyen lakást, másik helyen élelmezést fizetne, harmadik helyen szállodák éttermében díjtalan, vagy kedvezményes díjért élelmezést eszközölne ki, s azonfelül, módját fogják keresni, hogy a segélyezett ifjú, ha önálló lesz, tehetsége szerint viszonzza, térítse meg az élvezett segélyt, hogy az alap mindig gyarapodjék.

A gyűlést megelőzőleg a gyámintézeti isteni tiszteleten Okályi Adolf bánfalvi lelkész tartott szép buzdító beszédet a hivekhez.

Haviár Dániel egyházmegyei felügyelő megnyitván a gyűlést, az igazolás és megalakulás után Veres József esperes felolvasta jelentését, melyben előbb egy-két általános érdekű kérdéstről mondotta el nézetét, azután részletesen, hiven, őszintén ismertette meg az egyházmegye állapotát,

A szarvasi főgymnasiumi felügyelő bizottság jelentései közül nagy vitát keltett a tanári kar indítványa, mely szerint a magasabb díjazású állomások be nem töltése árán is alapot kellene gyűjteni azon célra, hogy két 1800 frtos állomást lehessen szervezni és a korpótlékot tetemesen fölemelni. A közgyűlés ezt az indítványt nem pártolja, s megtelebbezi a felügyelő bizottság határozatát a kerületi gyűléshez.

Az iskolaszék jelentéséből örömmel vette tudomásul a közgyűlés, hogy a tanítás szépen fejlődik, a magyar nyelvet a gyermekek megtanulhatják az iskolában, legtöbb helyen a tanyelv is

magyar, a vallást tanítják tót és magyar nyelven is. Az iskolai napló megvan minden iskolában, s a tanító napról-napra beírja a végzett tananyagot s ez által egyrészt rászoktatja magát az anyag helyes beosztására, másrészt az iskola látogatója minden kérdezősködés nélkül mindig tudja: mit, mikor, milyen beosztással végzett el. Kívánatos volna, hogy az ilyen naplót, melyet Orosházán kezdtek először, minden iskolában alkalmazzák. A jelentések különös dicsérettel említették föl az orosházi iskolák eredményét, a szarvasi iskolákban a pontos feljárást; ez utóbbi tekintetben kívánni való van T.-Kömlösou.

Átdolgozta, megvilágította a közgyűlés a segélyegylet alapszabályait, s 3000 frtot tartalétként szakitott ki az alaptőkéből, nehogy a tagok kénytelenek legyenek esetleg a rendesnél sokkal nagyobb évi díjat fizetni.

A szabályrendeletkészítő bizottság jelentéséből kitűnt, hogy most már minden egyházközségnek megvan a közigazgatási és adózási szabályrendelete a zsinati törvények értelmében.

A theol. fakultásnak a budapesti egyetemen való felállítását melegen pártolja az egyházmegye.

Nagy vitát idézett elő megint a szarvasi ügy. Egyházi és politikai lapok sokat irtak már erről, helyén lesz tehát, ha itt az ügyet megismertetjük pártatlanul. 1894 ben második templom építésének tervével foglalkozott a szarvasi egyház; fölmerült régebben az a terv is, hogy külön magyar templomot kellene építeni, mert a hosszúra nyúlt tót istenítisztelet kiszorítja az időből a magyar istenítiszteletet vasárnaponként; már pedig a főgymnasium ifjúsága, a népiskolák növendékei, kik évek óta minden tantárgyat magyarul tanulnak, csak a vallást tanulják tótul meg magyarul is, sőt a hívek közt nagy számban levő magyarok érdeke is megköveteli, hogy legalább vasárnap hallhassák az isten igéjét magyarul hirdetni.

A bizottság sok gyűlésen meghányta-vetette a terveket; s az egyház közgyűlése Haviár Dániel felügyelő és Áchim Ádám lelkész és esperes elnöklete alatt, mikor Áchim Ádám hosszú tót beszédet is tartott ezen ügyben, egyhangulag elhatározta, hogy a második templom felépítése után a két templomban felváltva tót meg magyar nyelven lesz az istenítisztelet vasárnap délelőtt, hétköznap marad mindig tót nyelven. A magyarok belenyugodtak, a külön templom és külön magyar gyülekezet terve elhallgatott; a második templomot felépítették, harmadik lelkészi állomást szerveztek. Ezen egyhangulag hozott, egyezségi szerű határozat érvénybe is lépett az új templom felszentelésekor, s ezt jelentette a püspök is a kerületi gyűlésnek.

A régi templomban a régi két lelkész hetenkint fölváltva végzi a szolgálatot, de mind a három lelkész köteles híványa szerint segédet tartani.

Rövid idő múlva kitűnt, hogy az új templom kicsiny a tót istenítisztelet alkalmával befogadui a híveket.

A bajon sokféle tervvel akartak segíteni; gyűlés gyűlést ért. A közgyűlés végre azt határozta, hogy mindkét templomban minden vasárnap legyen tót és magyar isteni tisztelet. Ez ellen azonban a lelkészek tiltakoztak nyomban a közgyűlésen és tiltakozásukat jegyzőkönyvbe vétették,

Főlebbezés útján az egyházmegyéhez került az ügy. A szarvasi küldöttek kijelentették, hogy távol áll tőlük a magyarokat megrövidíteni, hiszen tudják ők, hogy az újabb nemzedék már magyar lesz, saját érdekében magyarrá kell lennie; ők csak azt kívánják, hogy a tótok ki ne szoruljanak vasárnaponként a templomból, a lelkészek pedig könnyen végezhetik a kettős istenítiszteletet, ha hívány szerinti kötelességükhöz képest segédeket tartanak.

Az egyházmegye a jogos óhajt teljesíteni kívánta, s ajánlotta Veres József javaslatát, hogy maradjon érvényben az 1894. egyhangú és egyezségi szerű határozat, csak hogy a melyik vasárnap az új templomban tót istenítisztelet van: ugyanakkor a régi templomban a magyar istenítisztelet után legyen szintén tót istenítisztelet, így tehát minden vasárnap lenne tót istenítisztelet, sértetlen maradna az 1894-i határozat, a lelkészek sem lennének túlterhelve. De már ebbe nem nyugodtak bele — röviden mondva — a tót párt vezetői, hanem azt kívánták, hogy a tót istenítisztelet mindig előbb legyen. Pedig akkor a magyar istenítiszteletre sokszor nem jutna idő, s az 1894-i egyhangú határozat meg volna semmisítve. Itt már nem az egyházi, vallási szempont, hanem a megszokás, kényelem, a nyelv érdeke nyomul előtérbe!

Időközben presbyterválasztás volt. 25—30 szótöbbséggel a tót párt jutott többségre, s gyűlésein eltért az eredeti megegyezéstől, a népet izgatták, a magyarok jogos igényeit figyelmen kívül hagyták, s mint többség, az 1894-i egyezségeen túltették magukat.

Végre Áchim Á. javaslatát fogadta el, mely szerint az új templomban soha sem lenne magyar istenítisztelet, a régiben pedig mindig csak a tót után.

Ez ellen megint főlebbezett a presbyteriumból is kiszorított magyar párt, azt hozván fel okul, hogy a 64 jelen volt presbyter közül csak 27 szavazott Áchim javaslatára, a többi más indítványok között oszlott meg, tehát igazi többség nem fogadta azt el.

Erről folyt most a vita. A szarvasi küldöttek, tót földmivelők, jó magyarsággal, ismételték megint, hogy ők a magyarokat nem akarják megrövidíteni. Két szarvasi presbyter, szintén tót földmivelő, azonban szemükre vetette, hogy itt

igy beszélnek ugyan, de a presbyteri gyűlésen másként határoznak; lett erre nagy felzúdulás, mely világosan mutatta, hogy nem vallási szempont, hanem nyelvi érdek az igazi, bár rejtett ok a küzdelemben.

Erőszakos magyarosításról Szarvason szó sincs, hanem igenis szó lehet tótosításról, hiszen a tót párt vezérei: Darabos, Csonka, Kis, Boros stb.

Némelyek azt kívánták, hogy a közgyűlés ne tanácsképpen, hanem határozatképpen ismétlje tavalyi javaslatát, mely a vallásos szükségét kielégíti, s a magyarok méltányos kívánságát és jogát is megvédte, s a mellett az 1894-i egyhangú határozat tekintélyét is megmenti; — hanem a közgyűlés többsége megelégedett azzal, hogy az Alk. 19. §-ára hivatkozva, az egyháztanács határozatával szemben a főlebbezésnek helyt adott. Kár, hogy némelyek ilyen ügyben, egyházi ürügy alatt izgatják Szarvason a népet, mely belenyugodnék az egyházmegye javaslatába; kár, hogy az egyházban, egyházi érdek ürügye alatt akarnak nyelvi harczot vivni s nem átallják az egyház békéjét feldúltni nemzetiségi érdekből. Érveik is azt mutatják, hogy mások esze szól belőlük; felhozzák, hogy az 1894-i határozat törvénytelen volt, holott 1894-től ez senkinek eszébe nem jutott, s ha törvénytelen volt: miért nem tiltakozott annak idején Achim Á., mint elnöktárs és mint esperes; felhányják, hogy a régi templom sokaknak messze van, — hiszen mikor az új templomot még nem építették, akkor is messze volt, sőt most az ó-templom, környékéről is nagyon sokan mennek önként az új templomba kézadásra, esketésre, keresztelésre! Ha igazi vallásos szükség vezetné szándékukat, nem pedig nemzetiségi érdek: az egyházmegye ajánlatát elfogadnák s a magyaroknak is jó szívvvel megadnák, a mi azokat méltányosan megilleti, megadnák nemcsak az egyházmegyei közgyűlésen elhangzott, s csak kedvező hangulat keltésére szánt beszédekben, hanem egyháztanácsi határozataikban is.

Végül elfogadta az egyházmegyei közgyűlés Veres József következő indítványait:

1. Az egyetemes gyűlés püspök-elnöke terjesztszen kimutatást a közgyűlés elé az egyházi életre vonatkozó statisztikai adatokról, kerületenkint külön; (kereszteltetett, nem kereszteltetett, meghalt, egyházi szertartás nélkül temettetett, egyháziilag is házasságot kötött, tisztán evang., vegyes vallású pár, csak polgári házasságot kötött, gyermekei vallására nézve egyezséget kötött, javunkra, kárunkra; áttért, hozzánk, tőlünk, vadházasságban élt.)

2. Az egyetemes gyűlés sürgessen általánosan kötelező utasítást a vallásváltoztatásoknak a születések és házasságkötések könyvébe bejegyzéséről.

3. Az egyetemes gyűlés kérje a kormánytól, hogy az állami anyakönyvvezetőket utasítsa, hogy a gyermekek vallására nézve kötött egyezségről a felek illetékes lelkészét hivatalból értesítsék.

A túrócz-szt.-mártoni választói népgyűlésen, melyet minap Dula Máté elnökle mellett tartottak, a tótok kívánságait határozatokba foglalták, ezek közt a 4-ik így szól: Kivánjuk az egyházipolitikai törvények megváltoztatását, nevezetesen a hitfelekezet-nélküliség eltörlését s a polgári házasságnak fakultatívva tételét.

A sárospataki főiskola akadémiáján az 1899—1900. iskolai évre a következő pályakérdések vannak kitűzve: egyházi beszéd irandó a XX. század újév reggelére szabadon választott szöveg alapján; adassék elő s jellemeztessék az egyházi atyák erkölcsi befolyása; ismertesse a pályázó a XIX. század magyar ref. egyházszónoklatán iróit irodalom történeti szempontokból. A mi akadémiáink nem tűznek ki pályakérdéseket?

KÜLFÖLD.

XIII. Leó pápa az 1900-iki esztendő jubi-láris, azaz szent esztendőül rendelő bulláját kihirdették. — A szent évre engedett búcsúkra vonatkozólag következőket rendeli a bulla: A jubileumi esztendő tartama alatt kegyelmesen megengedjük az Úrban, hogy mindkét nembeli hívek, ha igaz bánattal meggyóntak és az Oltári szentséghez járultak, ha ők Róma polgárai és húsz egymásra következő napon megszakitás nélkül, ha pedig idegenek, legalább tiz ilyen napon keresztül a szent Péter és Pál bazilikáját, a János lateráni bazilikáját legalább egyszer napjában meglátogadják s az egyház felmagasztaltatásáért, az eretnokségek kiirtásáért, a keresztyén fejedelmek egyetértéseért, a keresztyén nép üdvéért buzgón imádkoznak, azoknak teljes búcsút és bűneiknek bocsánatát adjuk.

Mivel pedig a legjobb akarat mellett is történhetik, hogy valaki éppen nem, vagy csak részben, teheti azt, a mit jeleztünk, akár betegség, akár más igazságos ok tartja őt Rómától távol, a mennyiben tehetjük az Úrban, szívesen megengedjük, hogy az igazán töredelmes gyónás és az Oltári szentség vétele után a búcsúban részesüljön, habár az említett bazilikákat a jelzett módon nem látogathatja. Mindnyájatokat tehát kedves fiaim ezen kitünő alkalom Rómába hiv, azonban úgy illik, hogy a katolikus ember ezen időben erős hittal jelenjék meg itt. Azért tehát a világi dolgoknak és szórakoztató látványosságoknak időt nem szabad engedni, hanem inkább azokkal foglalkozni, melyek az embert jámborságra intik. Ilyen főképen annak meggondolása, hogy Isten ezen városnak elpusztíthatlan jelleget adott, melyet a ha-

Zarándoknak semmiféle törekvése eltörölni nem fog, mert egyedül Rómát választotta Jézus Krisztus, az emberi nem Megváltója arra, hogy magasztos és szent szolgálatokat tegyen neki, nem ok nélkül készítette ő elő titokszerte s hosszú időn keresztül e helyen az ő uralmát, ide helyezte az ő utódjának székét minden időkre, itt őrzik a mennyei tan fényét, innen, mint legfőbb helyről és legtekintélyesebb forrásból terjed ez a tan mindenfelé, úgy hogy magától Krisztustól szakadt el, a ki az itt hirdetett hittől elszakadt. A helynek szentségét csak öregbitik mindazon őskeresztyén emlékek, a fenséges Isten házai, az apostol fejedelemek sirjai és a hős vértanúk földalatti nyugvóhelyei. A ki ezen szent emlékművek magasztos értelmét felfogja, úgy fogja érezni, hogy itt hazájában, nem pedig idegenben van s Isten segítségével jobb lélekkel térend vissza, mint a minövel jött.

(Az utolsó szent évet IX. Piusz pápa avatta fel hasonló bullával 1875-ben. A felavatással jubileumi bűnbocsánat is jár. XIII. Bonifác pápa 1300. április 22-én kiadott bullájában teljes bűnbocsánatot adott azoknak a rómaiaknak, akik harmincz napon át, továbbá azoknak a külföldi zarándokoknak, a kik tizenöt napon át naponként legalább egyszer elmennek Péter és Pál apostolok templomaiba. VI. Kelemen pápa 1343-ban minden ötvenedik évet szent évvé avatott. VI. Orbán pápa megváltoztatta ezt a bullát és minden harminczharmadik évek megadta ezt a jelleget II. Pál 1470-ben még jobban megkuritotta a szent évek határidejét és minden huszonötödik évet szentté avatott. VI. Sándor pápa 1500-ban a szent év megünneplésére külön szertartást létesített. Karácsony estéjén a pápa ünnepi körmenet élén a Szent Péter-templomba ment és a befalazott szent ajtót egy kalapácsal háromszor megkopogtatta. Az ajtót erre megnyitották és nyitva hagyták az egész szent év alatt. A jövő jubileumi évben, az eddigi számítás szerint, körülbelül 300,000 zarándok megy Rómába a világ minden részéből, 1300-ban két és fél millió, 1450-ben másfél millió volt a jubileumi zarándokok száma. A zarándokok legnagyobb része gyalog ment Rómába távoli országokból. 1825-ben csak 400,000 volt a zarándokok száma. Az 1900-ik év a huszadik szent év lesz.)

TEMETŐ.

Szentmártoni Radó Kálmán temetése.

Megreszkét a toll kezemben, mikor a felejthetetlen halottról írok, mert annyi sokak közül engem is kitüntetett szeretetével! Midőn július 2-án

itt elterjedt a hír, hogy a kegyelmes úr július 1-én d. u. Karlsbadban hirtelen elhunyt, egy ideig elhinni nem akartam. Fájdalom, igaznak bizonyult a hír. Radó Kálmán június 23-án utazott el Budapestről Karlsbadba a legszebb reményekkel eltelve. A fűrdőorvos azonban tudtára adta, hogy szív-bajban szenved és ajánlotta, hogy a kúrával hagyjon fel, mert annak hatása könnyen végzetes lehet. El is határozta, hogy mihamarabb odahagyja Karlsbadot és Bécsben akarta kikérni egy orvosi tekintély tanácsát. Azonban állapota július 1-én d. u. rohamosan rosszabbra fordult és $\frac{1}{2}$ órakerék örök álmra hűnyta le szeméit. Neje aznap este sietett Karlsbadba Lajos fia kíséretében, nem is sejtve, hogy már özvegygő lett!

F. hó 4-én hozták vissza a holttestet e szeretett hazába, Alakon délután 4 óra tájban érkezett meg. Ez alatt kitűzték a gyászlobogókat nem csak a középületekre, hanem sok magánháza is. Repczelakon. Szombathelyen, Sopronban, Győrben s egyéb községekben is. Az özvegyhez postával érkeztek a részvét táviratok és a ravatalra a sok-sok koszorú, a többi közt a dunántúli evang. egyházkerületé és a soproni főiskoláé. Gyászjelentést adott ki a család, az egyházkerület, a győrsopron-ebenfurt-vasut-igazgatósága, Vasvármegye fő- és alispánja pedig köriratban értesítették a törvényhatósági bizottság tagjait a nagy veszteségről.

A temetés július 6-án volt d. u. 4 órakerék. A temetésre Szombathelyről, Sopronból külön vonatok, Kis-Czell felől a megerősített rendes vonat szállította el a közönséget, melynek soraiban jelen volt a kormány, az országgyűlés, Vas megye, a felső-őri választó kerület, a dunántúli egyházkerület, a soproni s felső-lővői tanintézetek, több város és község, több társulat és intézet, a katonaság képviselője, négy vármegye papjai, közönségének színe-java állotta körül a koporsót!

A róm. kath. papság részéről ott volt a szombathelyi prépost plébános, a csornai premonstrei rend 4 tagú küldöttsége, a környékbeli clerus. Az evangélikus egyház részéről részt vettek a temetésen 47 lelkész papi öltönyben, köztük két püspök, öt esperes, több egyházmegyei s gyülekezet felügyelő és — énekkart alkot rá — vagy 40 tanító.

A temetési szertartást a háznál főtisztelendő s méltóságos Gyurátz Ferencz püspök, az elhunytnak iskolatársa, benső barátja s egyházkerületi elnöktársa végezte, megható beszédjének kiinduló pontjául választván Jelenés. k. III. r. 12 versét. Kegyelettel, hálás érülettel áldozott azon férfú emlékének, ki családját forrón szerette, a haza, az egyház közügyeit fényes sikerrel gondozta, kötelességérzete, igazság szeretete, hite által győzedelmes volt és oszlop az Istennek templomában. A temetőben alulirott imádkozott:

A győr-sopron-ebenfurti vasút altisztjei diszben vonultak ki s fáklyát tartva állottak sorfalat a koporsó körül, párhuzamosan velük Vasvármegyének 12 huszára állott kivont karddal, majd jobbról-balról a halottas kocsi kísérték, melyet a család, Vasvármegye tisztkara követett, élén Reiszig főispánnal és Károlyi alispánnal.

Az egyházkerület a legközelebbi közgyűlés alkalmával Kőszegen (szept. elején) a megdicsőült felügyelő emlékére gyászünnepelet rendez, a kerület gyülekezeteiben július 16-án tartanak az emlékbeszédek.

Isten nyugosztalja meg vezérünket, kiben ki-dőlt a hazának, az egyháznak erős oszlopra!

KUND SÁMUEL.

A család a következő gyászjelentést adta ki. Szentmártoni Radó Kálmánné, szül: Saági Horváth Etelka saját és gyermekei: Kata, férjezett Posadowsky Wehner Sylvius grófné, Margit, férjezett Bábai Bay Ödönné, Lajos és Erzsike, valamint vői: Posadowsky Wehner Sylvius gróf, százados a porosz testőr vértés ezredben, Bábai Bay Ödön nagybirtokos, úgy ennek újszülött leánya nevében is, a legmélyebb fájdalomtól lesújtva tudatja, hogy forrón szeretett férje, illelőleg atyjuk, ipjuk és nagyatyja Szentmártoni Radó Kálmán, Ő Felsége valóságos belső titkos tanácsosa, császári és királyi kamarás, a Lipót-rend lovagkeresztese, a porosz Johannita rend középkeresztese, az első osztályú porosz korona-rend és a szerb Takowa-rend tulajdonosa, a dunántúli ág. hitvallású evang. egyházkerület világi felügyelője, a felső-eőri választókerület országgyűlési képviselője, Vasvármegye volt főispánja és törvényhatósági b. tagja, Szombathely rend. tan. város diszpolgára és több közigazgatási részvénytársaság elnöke és igazgatósági tagja stb. rövid szenvedés után folyó évi július 1-én délután ½5 órakor életének 55-ik, boldog házasságuknak 32-ik évében Karlsbadban szívszélhűdésben elhunyt.

A boldogultnak hült tetemei folyó évi július hó 6-án délután 4 órakor az ág. evang. hitvallás szertartása szerint fognak Répczelakon, a családi sirboltban, örök nyugalomra elhelyeztetni.

Kelt Répczelakon, 1899. július 3-án.

Béke hamvaira!

ÜZENETEK.

K. A. Megjelenik az, nem egyszer már ki is adtam a nyomdába, de kiszorult; ebbe a számba is bele akartam tenni, de a napi érdekű székfoglaló terjedelme miatt nem fért be. Türelmet kérek. — **Cs. Gy.** A hirdetéshez még 30 krt bélyegdíjat kérek.

Pályázat.

A besztercebányai ág. hitv. ev. gymnasiumban a magyar- és latin nyelv tanításával egybekötött **rendes**

tanári állás

töltendő be. — Javadalmazás: 880 frt fizetés és 220 frt lakáspénz. — Okleveles pályázók hiányában nem okleveles egyén helyettes tanári minőségben 850 frt fizetéssel fog alkalmaztatni. — A megválasztott, ki állását f. évi augusztus végéig elfoglalni tartozik, az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelező tagja. — Az egyházi közgyűléshez intézett és kellően felszerelt folyamodványok július hó 31-ig a gymnasium igazgatójához küldendő, ki megkeresés esetén bővebb fölvilágosítással is szolgál.

Besztercebányán, 1899. július 10-én.

Burkovszky Kálmán

29. 2.—1.

gymn. felügyelő.

Pályázat tornatanári állásra.

Az államilag segélyezett rimaszombati egyesült prot. főgymnasiumban megüresedett

tornatanári állásra

pályázatot nyitunk. A tornatanár kötelezése a főgymnasium összes osztályaiban a tornászatot és a tornajátékokat heti 20 órán tanítani. A rendes tanár fizetése 800 frt és 200 frt lakbér s öt izben 100—100 frt ötödéves pótlék az ezen intézetnél eltöltött hivatalos évek után. A helyettes tornatanár fizetése 600 frt és 200 frt lakbér. — A megválasztott az orsz. nyugdíj intézetnek kötelezett tagja. — Felhivatnak ennél fogva azok, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy születési s végzett tanulmányukat feltüntető bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket f. év aug. hó 12-ik napjáig az igazgatósághoz nyújtsák be, mivel a később érkezett kérvények figyelembe vételni nem fognak. — Csak prot. vallásuak pályázhatnak.

Rimaszombat, 1899. július 8-án.

Bodor István

30. 2.—1.

igazgató.

Pályázati hirdetés.

Az új-fazekas-varsándi egyház (Aradm. u. p. Új-Szt.-Anna) I. és II. osztályú iskolájához kántori teendőkkel egybekapcsolt

tanítói állásra

pályázatot hirdet. Tannyelv magyar. Fize-
tés: szabad lakás kerttel, készpénz 470 kor.,
25 hektoliter búza, 8 katasztrális hold és
950 □ ölnyi szántóföld használata, 3 öl
tűzifa, halotti búcsúztatóért 1 korona. Kel-
lően felszerelt kérvények aug. 1-ig alulírott
hivatalába küldendők.

Csepregi György

28 2—1

ág. h. ev. lelkész.

Pályázat.

Az iglói ág. hitv. ev. egyház polgári leányiskolájá-
nál egy

rendes- és egy segédtanítónői

állás betöltendő. A folyó évi szeptember elsején el-
foglalandó tanítónői állásokra elsősorban
a nyelv- és történettudományi, vagy pedig
a mennyiség- és természettudományi szak-
csoportra képesített protestáns vallású ta-
nítónők pályázhatnak. Azon pályázók, a
kik a francia nyelvet is tanítani képesek,
előnyben részesülnek. — Hivatalban lévő
rendes tanítónő véglegesen, hivatalban nem
levő egy bróbaévre alkalmaztatik. A meg-
választott tanítónők kötelessége heti (leg-
feljebb) 23 órában a reá bizott tantárgya-
kat tanítani. A rendes tanítónői állás jövedelme 800
frt évi fizetés, 50 frt ötödéves korpótlék,
150 frt lakásbér és a magántanulói és fel-
vételi vizsgadíjaknak egy-egy tanerőre eső
része. A segédtanítónői állás jövedelme 500 frt évi
fizetés, 150 frt lakásbér és az említett viz-
gadíjaknak egy-egy tanerőre eső része. —
Okleveles pályázó hiányában a rendes ta-
nítónői állás polgári iskolákra még nem
képesített tanítónővel is fog, ideiglenesen
betöltetni, mely esetben az állás javadalma-
zása 600 frt évi fizetés, 150 frt lakásbér és
a vizsgadíjaknak egy-egy tanerőre eső ré-
sze. Az oklevéllel, keresztlevéllel és a nyelv-
ismereteket is feltüntető bizonyítványok-
kal felszerelt kérvények f. évi augusztus hó
10-ig alulírott egyházfelügyelőhöz külden-
dők be. — Személyes bemutatás kívánatos.

Igló, 1899. július 2.

Topscher György

egyházfelügyelő.

Pályázat.

Az iglói ág. hitv. ev. egyházközségnél betöltendő

orgonista és kántori

állásra ezennel pályázat nyittatik. A folyó
évi szeptember elsején elfoglalandó állás jöve-
delme 600 frt évi fizetés, a szokásos stóla és
három szobából, konyhából és éléskamrá-
ból álló természetbeni lakás a lelkészlak
udvarában. A részletes kötelezettségek Dr.
Walser Gyula, iglói ev. lelkész úrnál
megtudhatók. A kántori functiókat ma-
gyar, német és tót nyelven végezni képes
ág. hitv. ev. pályázók kellően felszerelt
folyamodványaikat f. évi augusztus hó 10-ig
alulírott egyház felügyelőhöz beküldeni,
esetleg annak felhívására magukat szemé-
lyesen bemutatni felkéretnek. Véglegesen
alkalmazott egyének véglegesen, hivatal-
ban nem levők egy próba évre válasz-
tatnak.

Igló, 1899. július 2.

Topscher György
egyházfelügyelő.

26 2—2

Pályázati hirdetmény.

A felsőlövői ág. hitv. ev. tanítóintéze-
teknél, melyek 6 osztályú gymnasiumból,
4 osztályú reáliskolából, tanítóképzőből és
internatusból állnak, **három**

tanári állomás

töltendő be. I. Mennyiségtan és fizikára,
ha lehetséges vegytanra is. II. A német-
és francia nyelvre. III. Szabadkézi rajzra
és mértanra. — Tanárjelöltek is alkalmaz-
hatók. — A magyar nyelv tudása okvet-
len szükséges; a németnyelv ismerete ki-
vánatos. — A megválasztottak az interna-
tusban a többi tanárral felváltva felügye-
letet gyakorolni tartoznak. — A törzsfize-
tésnek két fokozata 800 és 1000 frt. Kise-
gítő tanár fizetése 650 frt. Az iskolai bi-
zottság tetszése szerint a megválasztottak-
nak szabad lakást, vagy 100 frt lakbér
általányt ad. — A tanintézetek az országos
tanári nyugdíjintézetbe fel vannak véve —
A pályázat határideje f. é. július 31. jár le.

Felsőlvő, 1899. július 8.

Az iskola bizottság nevében:

Höllig Károly

igazgató.

25. 2.—2

27. 1.—1.

A vonatok indulása Budapest k. p. udvarról

A vonatok érkezése Budapest k. p. udvarra.

Délelőtt				Délután				Délelőtt				Délután			
vonat-szám	óra	perc	vonat neve	vonat-szám	óra	perc	vonat neve	vonat-szám	óra	perc	vonat neve	vonat-szám	óra	perc	vonat neve
902 ¹	12	20	k.e.v.	512 ²	12	10	sz.v.	101 ³	12	10	k.e.v.	311 ⁴	12	25	sz.v.
102 ²	12	40	"	22 ²	12	25	"	901 ⁴	12	30	"	301 ⁵	12	50	gy.v.
32 ³	6	20	v.v.	310 ³	12	35	"	645 ⁵	5	00	t.szsz	903 ⁶	1	05	"
604 ⁴	6	50	gy.v.	316 ³	1	30	gy.v.	321 ⁶	5	20	v.v.	601 ⁷	1	10	"
	6	50	"	1302 ⁴	1	45	"	1707 ⁷	5	45	sz.v.	1901 ⁸	1	20	"
10	6	50	sz.v.	504 ⁵	1	55	"	607 ⁸	6	10	"	403 ⁹	1	35	"
402	7	10	gy.v.	602 ⁶	2	15	"	47 ⁹	6	15	t.szsz	3 ¹⁰	1	45	"
1002	7	15	"	4 ⁷	2	20	"	405 ¹⁰	6	35	sz.v.	503 ¹¹	1	50	"
304	7	30	"	16 ⁸	2	30	sz.v.	7 ¹¹	6	40	"	1301 ¹²	2	05	"
320 ⁵	7	35	sz.v.	404 ⁹	2	35	gy.v.	1509 ¹²	6	55	gy.v.	21 ¹³	4	50	sz.v.
906	7	35	"	904 ¹⁰	2	40	"	907 ¹³	7	05	sz.v.	313 ¹⁴	5	55	"
1508	7	50	"	312 ¹¹	2	45	sz.v.	507 ¹⁴	7	10	"	597 ¹⁵	6	20	"
1008	8	00	"	510 ¹²	3	00	"	309 ¹⁵	7	30	"	27 ¹⁶	6	50	v.v.
606	8	10	"	1004 ¹³	3	05	gy.v.	1303 ¹⁶	7	35	"	5 ¹⁷	7	15	gy.v.
506	8	30	"	1022 ¹⁴	3	20	v.v.	501 ¹⁷	7	50	gy.v.	605 ¹⁸	7	20	sz.v.
6	8	50	gy.v.	302 ¹⁵	3	45	gy.v.	1021 ¹⁸	7	55	v.v.	905 ¹⁹	7	35	"
408	8	50	sz.v.	910 ¹⁶	4	00	sz.v.	1505 ¹⁹	8	15	sz.v.	305 ²⁰	7	45	"
20 ⁶	9	00	"	12 ¹⁷	4	30	"	1005 ²⁰	8	20	"				
1708	9	15	"	308 ¹⁸	5	20	"	1003 ²¹	8	40	gy.v.	1007 ²¹	8	00	"
306	9	35	"	608 ¹⁹	5	45	"	319 ²²	8	45	sz.v.	1705 ²²	8	10	"
				318 ²⁰	6	25	"	509 ²³	9	15	"	15 ²³	8	20	"
				1706 ²¹	7	05	"	11 ²⁴	9	25	"				
				18 ²²	7	15	"	23 ²⁵	10	15	"	1001 ²⁴	8	35	gy.v.
				24 ²³	7	35	"	307 ²⁶	10	20	"	407 ²⁵	8	40	sz.v.
				1506 ²⁴	8	00	"	909 ²⁷	10	30	"	19 ²⁶	9	00	"
				1006 ²⁵	8	30	"					1507 ²⁷	9	05	"
				406 ²⁶	8	40	"					9 ²⁸	9	20	"
				48 ²⁷	9	05	t.szsz					303 ²⁹	9	25	gy.v.
				502 ²⁸	9	10	gy.v.					603 ³⁰	9	40	"
				1904 ²⁹	9	30	sz.v.					25 ³¹	9	45	sz.v.
				1304 ³⁰	9	55	"					401 ³²	10	00	gy.v.
				608 ³¹	10	00	"					511 ³³	10	30	sz.v.
				908 ³²	10	20	"					317 ³⁴	10	50	"
				1510 ³³	10	40	gy.v.					17 ³⁵	11	00	"
				8 ³⁴	10	45	sz.v.								
				322 ³⁵	11	00	v.v.								

¹ Közlek. kedden és pénteken szerdán és szombaton. ünnep- és vasárnapon máj. 15-től bez. szept. 15-ig.
² Közlekedik június 1-től bezárólag szept. 15-ig.
³ Közlekedik június 1-től bezárólag szept. 15-ig.
⁴ Közlek. kedden és pénteken szerdán és szombaton. jú. 15 bez. szept. 15. május 15 től.
⁵ Közlekedik június 1-től bezárólag szept. 15-ig.
⁶ Közlekedik ünnep és vasárnap máj. 1-től bez. szept. 15-ig.

A vonatok indulása Budapest ny. p. udvarról.

A vonatok érkezése Budapest ny. p. udvarra.

Délelőtt				Délután				Délelőtt				Délután			
vonat-szám	óra	perc	vonat neve	vonat-szám	óra	perc	vonat neve	vonat-szám	óra	perc	vonat neve	vonat-szám	óra	perc	vonat neve
702 ¹	12	00	k.e.v.	6104	12	05	sz.v.	701 ¹	12	50	k.e.v.	171	12	55	sz.v.
102 ²	1	00	"	172	12	15	"	161	4	40	sz.v.	141 ²	1	15	"
06 ³	5	55	sz.v.	136	12	25	"	705 ³	5	30	o.e.v.	703	1	25	gy.v.
110 ⁴	6	10	ostev	146 ⁴	12	40	"	103 ⁴	5	40	sz.v.	173	1	40	sz.v.
124 ⁵	6	15	"	4106	12	50	"	165	6	35	"	103	1	50	gy.v.
4102	6	30	sz.v.	174	1	05	"	6101	6	45	"	175	3	00	sz.v.
6102	6	40	"	104	1	45	gy.v.	151 ⁵	6	55	"	135	4	00	"
168	6	50	"	126	2	15	sz.v.	117	7	05	"	185 ⁶	4	10	"
6012	7	00	"	176	2	20	"	709	7	15	"	6103	4	20	"
1402	7	30	v.v.	704	2	30	gy.v.	4165	7	25	t.szsz	4103	4	40	"
106	8	00	gy.v.	144	2	35	sz.v.	167	7	35	sz.v.	145 ⁷	5	25	"
708	8	15	"	4104	2	40	"	6011	7	45	v.v.	177	5	45	"
712	8	30	sz.v.	6014	2	45	v.v.	217	7	55	t.szsz	115	5	55	"
142 ⁸	8	40	"	720	3	05	sz.v.	139 ⁸	8	10	sz.v.	179	6	50	"
170	9	05	"	186 ⁹	3	20	"	713	8	25	"	711	7	00	"
	9	15	"	716	4	25	"	4101	8	35	"	707	7	40	gy.v.
				178	4	30	"	127	8	45	"	147 ⁹	8	05	sz.v.
				138	4	40	"	1403	9	45	gy.v.	4105 ¹⁰	8	15	"
				108 ¹⁰	5	40	gy.v.	169	10	10	sz.v.	181	8	25	"
				148 ¹¹	5	45	sz.v.	715	10	55	"	125	8	35	"
				180	6	00	"	143	11	05	"	6013	8	45	v.v.
				1404	6	20	gy.v.					105	9	00	gy.v.
				1140 ¹²	6	30	sz.v.					1401	9	25	"
				710	7	00	"					4111	9	35	v.v.
				4112	7	10	v.v.					1097 ¹³	9	55	o.e.v.
				182	7	40	sz.v.					719	10	05	sz.v.
				128 ¹³	7	50	"					183	10	15	"
				218	9	05	t.szsz					137	10	40	"
				184	9	25	sz.v.					107 ¹⁴	10	55	gy.v.
				118	9	35	"					123	11	25	sz.v.
				706 ¹⁴	10	15	o.e.v.					187 ¹⁵	11	35	"
				188 ¹⁵	10	25	sz.v.					101 ¹⁶	11	50	k.e.v.
				714	10	35	"								
				152 ¹⁶	10	45	"								